

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ**

**ОРГАНИЗАЦИЈА ТРАНСПОРТА НОВЦА У
БАНКАМА**

ДИПЛОМСКИ РАД

МЕНТОР:
Проф. др. Горан Ј. Мандић

КАНДИДАТ:
Исидора Шекарић

Београд, 2019. година

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ПОЈАМ ТРАНСПОРТА НОВЦА	4
1.1. Теоријско одређење појма транспорта новца.....	4
1.2. Принципи делатности обезбеђења транспорта новца	4
1.3. Врсте транспорта новца и вредности.....	6
1.3.1. Основне мере обезбеђења транспорта пешице	6
1.3.2. Основне мере обезбеђења транспорта превозним средством	7
1.4. Субјекти припреме, планирања, организације и реализације обезбеђења новца у транспорту	10
1.4.1. Менаџер безбедности	10
1.4.2. Лице одговорно за обезбеђење послова транспорта	11
1.4.3. Вођа транспорт тима.....	13
1.4.4. Возач возила који учествује у обезбеђењу транспорта новца и вредности	14
1.5. Носиоци угрожавања транспорта и других вредности	15
1.6. Начин извршења кривичног дела	15
2. НОРМАТИВНО-ПРАВНА РЕГУЛАТИВА ТРАНСПОРТА НОВЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	17
2.1. Овлашћења службеника физичког обезбеђења	17
2.1. Услови за издавање лиценци за физичка лица.....	18
2.2. Послови обезбеђења транспорта новца	20
3. ТРАНСПОРТ НОВЦА КАО ЈЕДНА ОД ОСНОВНИХ ДЕЛАТНОСТИ СЛУЖБЕ ФИЗИЧКОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА	22
3.1. Транспортно осигурање	22
3.2. Начин организовања транспорта новца	23
3.2.1. Процедура за најаву транспорта новца у банкама.....	23
3.2.1.1. Дефиниције појмова.....	

3.2.1.2. Најава транспорта новца	24
3.3. Припреме за транспорт новца.....	25
3.3.1. План обезбеђења транспорта	25
3.3.2. Проактивни поступци приликом организације и израде плана обезбеђења транспорта новца	26
3.4. Степен заштите транспорта	27
3.5. Примопредаја пошиљке	27
3.6. Доставница о превозу вредносне пошиљке	28
3.6. Примери разбојништва извршених над транспортним возилима банака	28
ЗАКЉУЧАК.....	30
ЛИТЕРАТУРА.....	31

УВОД

Обезбеђивање транспорта вредности је активност која је стара колико и само друштво. Још су у Старом Египту постојали зачеци друмске и речне полиције која је имала задатак да обезбеђује транспорт фараоновог блага, драгоцености, робе и хране. Међутим, развојем цивилизације мењао се предмет и начин обезбеђивања. У првој половини XV века појављује се установа прве приватне полиције. Разлог томе била је немогућност државе да постојећим системом безбедности обезбеди приватну имовину богатих занатлија и трговаца, те су власници вишка вредности ангажовали приватна лица као чуваре, надзорнике и редаре. Временом су лица која су радила на пословима обезбеђења вредности, имовине и лица почела да нуде услуге и другим клијентима. То време је време нстанка приватних агенција, тј. компанија за обезбеђење.

Савремени начини обезбеђивања новца и вредности у транспорту користе скуп нових технологија и представљају процес који обухвата људство, технику, клијента и осигуравајућу компанију. Што се тиче великих вредности и великих количина новца, транспорт обавља национална полиција. У неким државама су компаније отвориле кеш-центре и на тај начин ослободиле припаднике националне полиције који су били активно ангажовани на пословима обезбеђења транспорта вредности.

На нашим просторима је, све до средине деведесетих година, обезбеђење транспорта новца обављала углавном полиција, док су за дневни транспорт на линији банке – СДК предузећа биле задужене службе за обезбеђење у предузећима. Данас се и у нашој земљи прате трендови у области унутрашње безбедности која се између осталог дели на *public policing* и *private policing*. У првом случају послове одржавања јавног реда и мира обавља полиција као државни орган, док у другом случају послове личне и имовинске заштите обављају приватне компаније за пружање услуга безбедности. Односи између ова два сектора безбедности су у великом броју држава регулисани позитивним правним прописима, где држава има евиденцију и остварује одређени вид контроле над приватним сектором безбедности.

1. ПОЈАМ ТРАНСПОРТА НОВЦА

1.1. Теоријско одређење појма транспорта новца

Систем обезбеђења је скуп међусобно повезаних и условљених мера, поступака и радњи којима се, ангажовањем физичке компоненте уз примену техничке компоненте и применом савремених метода, начина и организације рада, успешно проактивно и реактивно елиминише и/или смањује могућност угрожавања лица и неовлашћеног присвајања имовине и резултата рада правног лица или институције. У складу са тим, послови обезбеђења се обављају континуирано и представљају непрекидну меру где се као један од сегмената јавља и обезбеђење новца и других вредности у транспорту. Субјекти ове активности су овлашћене службе, агенције или појединци у сарадњи са сродним службама, док се као објекти обезбеђења јављају новац и друге вредности у транспорту.¹

Транспорт по дефиницији представља пренос одређених предмета или материјалних вредности са једне до друге дестинације. Линија по којој пролази транспорт се зове маршрута, а удаљеност између полазне и крајње тачке – дистанца маршруте.

1.2. Принципи делатности обезбеђења транспорта новца

Пренос новца представља једну од најугроженијих делатности сваке службе обезбеђења. Разрада поступака, радњи и правила од почетка до завршетка процедура обезбеђења новца у транспорту подразумева задовољавање три основна принципа која функционално повезују све елементе процедуре:

- принцип обучености/стручности,
- принцип стриктног придржавања прописаних правила која се односе на читаву процедуру обезбеђења новца у транспорту и
- принцип опремљености техничким средствима за успешно обезбеђење новца у преносу.

¹ Проф. др. Горан Ј. Мандић; Системи обезбеђења и заштите правних лица; Факултет безбедности Универзитета у Београду; Београд, 2015.; 21. стр.

Принцип обучености/стручности подразумева да су сви припадници екипе која је стална за обезбеђење транспорта новца, специјално обучени за тај посао и да поседују завидан обим знања и искуства о:

- свим елементима оног дела процедуре преноса новца који се односи на банку;
- правилима понашања и поступања у свим ситуацијама пре, за време и након обављеног посла обезбеђења новца у преносу;
- особинама, намени и карактеристикама средстава техничке заштите која се користи у обезбеђењу преноса новца;
- Закону о саобраћају и поступцима саобраћајне полиције;
- одговарајућим законима који се односе на области безбедности;
- Закону о оружју и муницији и савременом наоружању уопште;
- безбедном руковању оружјем и његовој употреби;
- техничким карактеристикама возила којим се новац преноси и
- нужним поступцима у ванредним ситуацијама

Принцип стриктног придржавања прописаних правила која се односе на читаву процедуру обезбеђења новца у транспорту се односи на одлично познавање интерних правила службе трезора, службе за послове обезбеђења, а која се односе на транспорт новца и на обезбеђење тог преноса.

Овде се мисли на:

- придржавање правила о начину, времену и месту саопштавања информације када се креће у пратњу/обезбеђење транспорта новца,
- правила о заштити те информације,
- правила о одабиру/саставу екипе која иде у акцију обезбеђења транспорта новца
- правила о посебним задужењима сваког појединачног члана екипе у току обезбеђења преноса новца ,
- правила и поступци код утовара и истовара новца у возило за пренос новца,
- правила заштите приликом изношења новца из возила,
- правила приликом уношења новца у возило, експозитуру или банку,
- правила о понашању у ситуацији напада на возило у току преноса новца и
- правила о понашању у ситуацији напада на раднике обезбеђења приликом изношења/уношења новца из/у возило.

Принцип техничке опремљености екипе за обезбеђење новца у преносу мора бити задовољен на најбољи могући начин. Они који одлуче да изврше напад на новац у преносу, опремљени су изузетно квалитетним и најсавременијим средствима. Стога, радници слу

Службе обезбеђења морају бити добро опремљене како би адекватно заштитиле новац који се транспортује. Овде се не говори само о заштити новца, већ на првом месту, о заштити живота радника обезбеђења који тај новац обезбеђују.

1.3. Врсте транспорта новца и вредности

Транспорт новца, као професионална активност, се у односу на начин преноса може поделити на:

- транспорт пешице
- транспорт превозним средством - возилом

1.3.1. Основне мере обезбеђења транспорта пешице

Пренос новца у кругу правног лица или од места пријема до места утовара у транспорт увек представља ризикантан посао, који захтева предузимање посебних мера предострожности. О тим мерама могу имати сазнања само она лица која су непосредно повезана са послом преноса или превоза новца и нико други. Приликом преноса новца треба водити рачуна о следећем:

- пренос новца и других вредносних папира унутар круга правног лица од благајне до трезора (металне касе) врши се пешице, уз пратњу наоружаних радника службе обезбеђења који се крећу на два до три корака у односу на оног ко носи новац;
- при преносу новца пешице обавезно треба користити алармне торбе које су снабдевене уређајима за алармирање при покушају отмице од лица које је носи. Осим тога могу се користити и торбе које избацују дим или бојом уништавају новчанице у торби;
- торба мора бити јаке конструкције, нарочито дршка и не препоручује се да се везује за руку јер у случају напада то може да нанесе теже повреде носиоцу;
- пренос новца и других вредносних папира унутар круга правног лица од благајне до погона и обрнуто, ако се ради о већој количини новца, врши се службеним возилом уз пратњу наоружаних радника службе обезбеђења;
- у случају да се новац или друга вредносна пошиљка преноси ван круга правног лица онај ко носи новац, и његови пратиоци, треба да теже томе да се крећу у правцу пролазника тако да их гледају у лице, и да избегавају да се крећу ивицом тротоара. Приликом преноса треба се кретати најкраћим путем до места предаје новца и треба избегавати пуне и мрачне улице, односно ићи улицама са више пешака и саобраћаја;
- по пристизању на место предаје новца пратилац у објект улази заједно са оним ко носи новац и присуствује предаји новца. По завршетку предаје новца задатак пратиоца, односно обезбеђења новца у преносу је завршен;
- при преносу новца пешице, потребно је посматрати држање и понашање
- лица који се крећу или задржавају у близини.

1.3.2. Основне мере обезбеђења транспорта превозним средством

Пренос новца од правног лица до крајњег одредишта, можемо рећи да се генерално обавља се уз помоћ различитих превозних средстава и то:

- возом и бродом
- ваздухопловом и
- СІТ возилом (СІТ – Cash in transport)

У складу са сваком од наведених начина транспорта новца, примењују се основне мере обезбеђења како би се транспорт обавио уз најмањи ниво ризика пресретања превозног средства.

Основне мере обезбеђења транспорта возом и бродом

Без обзира што се у пракси на територији Републике Србије веома ретко врши транспорт коришћењем воза и брода, због специфичности ових начина транспорта даћемо кратак преглед мера које се односе на послове обезбеђења приликом оваког транспорта новца и вредности. Поменуто се односи се следеће:

- заштићену пошиљку, која се превози железницом или бродом, треба ставити у одговарајућу благајну, која се закључава и печатира,
- искрцавање и укрцавање заштићене пошиљке се врши под непосредним надзором радника обезбеђења,
- заштићена пошиљка која се превози железницом, обезбеђује се тако да се пошиљка и пратња смештају у посебан купе. Ако се пошиљка превози теретним возом, пратња се налази у истом или најближем вагону, уколико је то могуће с обзиром на композицију воза.

Основне мере обезбеђења транспорта ваздухопловом

Код коришћења ваздухоплова, слична је ситуација на територији Србије као и са коришћењем воза и брода, односно веома ретко се користи овај начин транспорта. Мере које се примењују при оваквом транспорту новца и вредности обухватају следеће:

- у случају ваздушног превоза, превоз се врши у складу са прописима, који уређују ваздухопловство и безбедност летелица,
- искрцавање и укрцавање заштићене пошиљке треба вршити на заштићеном подручју аеродрома, тј. на подручју, где је приступ ограничен и контролисан,
- искрцавање и укрцавање заштићених пошиљки у авион се врши под непосредним надзором радника обезбеђења;
- укрцавање заштићених пошиљки се врши, након што је окончано укрцавање путника, пртљага, осталог терета и када се сви остали учесници склоне из околине ваздухоплова. Искрцавање вредносних пошиљки се врши непосредно после слетања ваздухоплова, при чему треба обезбедити да осим неопходног

особља аеродрома и ваздухоплова и радника обезбеђења не буде нико присутан у околини ваздухоплова.

Основне мере обезбеђења транспорта CIT vozilom

CIT возило је специјално, блиндирано или адаптирано моторно возило, којим се врши транспорт и обезбеђење транспорта новца и вредносних пошиљки.

Основну опрему овог возила чине:

- алармне направе,
- систем блокаде возила на даљину,
- систем електронског централног закључавања,
- интерфонски систем за комуникацију,
- комуникацијска опрема,
- механичко и електронско закључавање,
- видео надзор задњег дела возила са монитором,
- електронско – хемијски систем осигурања новца,
- сателитски систем надзора возила ГПС и
- клима уређаји

Опсег заштите возила по стандарду DIN 52290² делимо на различите класе:

А - класа	Заштита од пробоја бацаног предмета А1, А2, А3 – зависи од раздаљине бацања
Б – класа	Заштита од провале (ударци – нпр. секира) Б1, Б2, Б3 – зависи од броја удараца једнаке снаге
Ц - класа	Заштита од ватреног оружја Ц1, Ц2, Ц3 – зависи од врсте оружја
Д - класа	Заштита од експлозије

² DEUTSCHE INDUSTRIE NORM; Немачки национални завод за стандардизацију и представник Немачке у европским и интернационалним организацијама за стандардизацију
<http://www.firstarmor.com/hangyebiaozhun-en.asp?id=5>, приступљено 04.09.2019.

Табела 1; Опсег заштите возила по стандарду DIN 52290

ОРУЖЈЕ	СТЕПЕН ЗАШТИТЕ (класификација)
Секира	Б1 - Б3
Пиштољ 9 мм	Ц1
Револвер 357 Магнум	Ц2
Револвер 44 Магнум	Ц3
НАТО - пушка 7,62 мм	Ц4
АК - 47 Калашњиков	Није у стандарду (приближно Ц3 - Ц4)

Табела 2; Класификација оружја у односу на степен заштите при коришћењу СИТ возила

Сва возила која се користе за *СИТ* операције морају да буду изабрана у складу са проценом безбедносних ризика, а осим тога и да:

- буду у складу са одговарајућим прописима и
- буду редовно сервисирани како би њихова употреба била безбедна.

Поправке, друге измене и одржавање морају да раде стручна лица у складу са прописима произвођача возила. Сваки квар на опреми мора одмах да се пријави лицу одговорном за одржавање те опреме.

За транспорт новца и драгоцености веће вредности, користе се блиндирана возила и мере обезбеђења при коришћењу истих обухватају следеће ставке:

Блиндирана возила која се користе у операцији преноса новца морају да буду у ту сврху означена и морају да укључе барем следеће безбедносне ставке:

- балистички обезбеђену заштиту од оружаног напада,
- повратну радио везу са алармним дугметом, уколико је изводљиво,
- алтернативни начин комуникације уколико радио веза откаже,
- фиксирани мобилни телефон,
- принудни аларм повезан са базом и
- даљинско активирање централног система за закључавање или алтернативни метод заштите да нико са стране не може да уђе у возило.

Запослени који учествују у операцији преноса новца морају да буду наоружани, и униформисани.

1.4. Субјекти припреме, планирања, организације и реализације обезбеђења новца у транспорту

Обезбеђење новца у транспорту представља комплексан задатак у коме учествују лица из службе обезбеђења правног лица или агенција које врше услуге обезбеђења новца у транспорту. У та лица спадају:

- Менаџер безбедности
- Лице задужено за послове транспорта новца у служби обезбеђења или агенцији за обезбеђење
- Вођа транспорта тима
- Радници службе обезбеђења који учествују у обезбеђењу транспорта новца.

1.4.1. Менаџер безбедности

Његов рад се огледа у, можемо рећи, три правца.

Први правац се односи на мере, радње и поступке које извршава пре него што крене у планирање, организацију и реализацију обезбеђења новца у транспорту.

Ове мере и поступке спроводи свакодневно и у континуитету, и односе се на упознавање са актуелном безбедносном ситуацијом у ширем и ужем окружењу где се правно лице налази. Поред поменутог, размењује податке са колегама које се баве пословима транспорта новца, затим Министарством унутрашњих послова и другим екстерним субјектима обезбеђења, те се ослања на њихова искуства и тако упознаје са новим начинима угрожавања лица и имовине која се штити, као и са техничким средствима намењеним за супротстављање овим кривичним делима. На основу искустава из своје области и стеченог знања, менаџер безбедности учествује у изради интерних аката који регулишу област обезбеђења транспорта новца и других вредности. Његова одговорност се односи, пре свега, на успостављање контаката са пословним партнерима за чије потребе правног лица, врши послове обезбеђења транспорта као и за успостављање контаката са агенцијом која за потребе његовог правног лица врши обезбеђење транспорта.

Када је реч о уговорима који се тичу пружања услуга обезбеђења транспорта новца, менаџер безбедности је одговорно лице за склапање истих са ангажованим службама које се баве овом делатношћу. Поред ове врсте уговора, одговоран је и за склапање уговора о осигурању са осигуравајућим друштвом које осигурава новац и дуге вредности.

Што се тиче запослених лица која су ангажована на пословима обезбеђења транспорта, представља надређено лице које периодично врши контролу над њима, прати реализацију постављених им задатака и прописује критеријуме које морају задовољити радници службе обезбеђења који су на тим пословима ангажовани.

Такође, едукација кадрова правног лица која се тиче безбедносне културе и заштите пословања, као и обука лица која се ангажују на пословима обезбеђења спадају у домен дужности менаџера безбедности.

Други правац у коме менаџер безбедности има главну улогу, тиче се послова и задатака који се обављају непосредно пре самог извршења процеса транспорта.

Ови послови се односе, пре свега, на одређивање времена, места и начина извршења задатка, затим поступка и начина пријема – предаје транспорта, одређивања основне и резервне трасе кретања транспортног тима, одређивања степена заштите и у складу са тим возила која ће и самом транспорту бити коришћена.

Што се тиче ангажовања људског кадра који ће радити на конкретном транспорту пошилике, менаџер безбедности одређује лице које ће руководити транспортом, вођу транспорт тима, њихове улоге у транспорту, као и начин одржавања везе између учесника у транспорту. Што се тиче лица које је одговорно за транспорт, менаџер безбедности ће на то место поставити лице које је у дужем временском периоду радило као вођа транспорт тима. У циљу повећане сигурности може, у последњем тренутку, непосредно пред полазак, променити план, раднике службе обезбеђења и маршруту кретања или упутити целокупну колону одређеном маршрутом у планираном времену, а новац потом транспортовати обичним возилом како би се сва пажња потенцијалних нападача усмерила на планирано возило

Трећи правац који се тиче улоге менаџера безбедности, односи се на послове које обавља у току трајања самог процеса транспорта и непосредно након извршења истог.

Што се ових послова тиче, менаџер безбедности има улогу надгледања транспорт тима, јер је унапред одредио лица за која је уверен да ће благовремено и уз најмањи ниво ризика обавити посао транспорта новца. Након спроведеног транспорта, лице одговорно за транспорт које је одређено од стране менаџера, обавештава га о успешном окончању транспорта и о евентуалним потешкоћама са којима су се лице одговорно за транспорт, вођа транспорт тима и други учесници транспорта сусрели при самом процесу транспорта новца.

1.4.2. Лице одговорно за обезбеђење послова транспорта

Рад овог лица се огледа у два правца.

Први правац се тиче послова које обавља пре почетка процеса транспорта новца и вредности.

Свој задатак извршава уз координацију са надређеним, менаџером безбедности, и са потчињеним, вођом тима транспорта. Како би квалитетно обављало послове

обезбеђења транспорта новца, лице које је задужено за ове послове, мора свакодневно вршити процену следећих елемената:

- лица: запослених у свом правном лицу, пословних партнера, клијената, посетилаца и других лица, евентуалних носилаца угрожавања новца у транспорту;
- земљишта: у питању је процена која обухвата места и локације објеката на којима се врши примопредаја новца. Процењује се који су то повољни услови за дејство противничких снага и средстава и могућности употребе сопствених средстава и њихова ефикасност у заштити новца;
- времена: време се цени као простор (време потребно за кретање од полазне до циљне тачке) и као појава (доба године, дана, метео услови). Ова процена је од великог значаја јер даје одговор на питање за које време треба извршити припреме за обезбеђење транспорта новца и колико ће исти трајати;
- имовине: количине готовог новца у домаћој и иностраној валути и вредност вредносне пошиљке која се транспортује, на основу чега се одређује степен заштите транспорта;
- трасе кретања новца (критичне тачке: велике раскрснице и места где се возила дуже задржавају у колони или успоравају кретање, улазе и излазе на аутопут, узбрдице и низбрдице, надвожњаке и подвожњаке, тунеле, мостове, уске улице и сва друга места на којима је могуће извршити препад на транспорт) и
- сопствених људских и материјално – техничких ресурса.

При процени сопствених људских и материјално – техничких ресурса ово лице процењује:

- раднике службе обезбеђења која су показала склоност и способност ка извршавању задатака обезбеђења транспорта новца и других вредности и предлаже лица која ће у наредном периоду бити ангажована на поменутим задацима. При овом задатку му помажу менаџер безбедности и лица одговорна за друге облике заштите имовине и лица у правном лицу;
- возила којима ће вршити транспорт новца и других вредности у зависности од степена заштите транспорта, броја људства ангажованог на транспорту и карактеристика трасе транспорта, временских прилика и самих возила;
- наоружања и опреме (шлемови са визирима, заштитни прслуци, заштитне маске, „лисице“ за лишавање слободе, посебне униформе и комбинезоне прилагођене мобилном физичко-техничком обезбеђењу, лампе и друге опреме коју ће користити приликом транспорта);

Система везе међу учесницима у транспорту са базом, односно оперативним центром из којег се прати транспорт и везе са органима МУП-а и других служби на траси транспорта.

При процени ових елемената треба доћи до закључка о људству и техничким средствима неопходним за квалитетну реализацију обезбеђења транспорта,

најекономичнијој и најсигурнијој траси кретања транспорта, местима која су критична и на којим се може очекивати напад, степену обезбеђења транспорта, најцелисходнијем начину организације обезбеђења транспорта и евентуалној потреби осматрања и пратње транспорта возила која није у склопу транспорта.

На основу процене угрожености транспорта, степена заштите и Плана обезбеђења транспорта, лице одговорно за транспорт одређује вођу транспорт тима, издаје му оверени писмени налог за формирање екипа за транспорт новца, и одређује људство, возила и техничка средства која ће се ангажовати на конкретном задатку, упознаје вођу транспорт тима са трасом кретања транспорта, начином одржавања везе и са свим другим подацима неопходним за правилно и безбедно извршење задатка.

Други правац се односи на послове које ово обавља при самом извршењу процеса транспорта новца.

Лице одговорно за обезбеђење послова транспорта је дужно да у току процеса превоза транспортне пошиљке прати и координира транспорт тимом и даје вођи транспорт тима одређена упуства која се тичу промене планова насталих пре само организовање транспорта. Разлог овоме је то да лице одговорно за транспорт познаје комплетну методологију рада на пословима обезбеђења транспорта, као и највећи број траса кретања и места на трасама на којима је могуће очекивати транспорт, јер је пре додељивања ове улоге и само обављало послове вође транспорт тима.

1.4.3. Вођа транспорт тима

Његова улога је двострука и тиче се послова који се тичу припреме за реализацију транспорта и послова који се односе на извршење транспорта.

Што се тиче послова који се односе на припрему за реализацију транспорта, одмах по добијању задатка од лица одговорног за послове транспорта новца и других вредности вођа транспорт тима:

- наређује припреме за транспорт, исте по избору контролише и попуњава потребну документацију;
- наређује преглед техничке исправности одабраних возила, опремљености истих потребним техничким средствима заштите и средствима везе;
- врши проверу средстава везе и наоружања и опреме која ће се користити приликом транспорта;
- одређује место и задатак сваком раднику службе обезбеђења у транспорту и исте им саопштава;
- саопштава мере безбедности којих се радници службе обезбеђења морају придржавати приликом реализације задатка обезбеђења транспорта новца;
- непосредно пре отпочињања активности транспорта саопштава трасу кретања и наређује формирање колоне возила која ће учествовати у обезбеђењу транспорта.

По отпочињању реализације задатка обезбеђења транспорта новца и друге вредности у транспорту вођа транспорт тима:

- руководи транспортом;
- прати спровођење прописаних и саопштених мера заштите;
- одржава везу између учесника у обезбеђењу транспорта, везу са Оперативним центром и по потреби са МУП-ом;
- предузима друге неопходне мере за успешно обављање задатка;
- по извршеном транспорту вођа транспорта попуњава извештај – путни лист и по завршетку транспорта га предаје лицу одговорном за послове транспорта ноца.

Будући да се степен заштите новца и других драгоцености може у току транспорта мењати у зависности од смањења, односно повећања количине транспортованог новца или промене вредности вредносне пошиљке која се транспортује, вођа транспорт тима издаје конкретне задатке радницима обезбеђења када ће, ко ће и где напустити транспорт или бити придодат обезбеђењу истог.

1.4.4. Возач возила који учествује у обезбеђењу транспорта новца и вредности

Возач возила који учествује у обезбеђењу транспорта новца и вредности, добија задатке од вође транспорт тима који у основи извршава:

- визуелни преглед возила,
- проверава пнеуматике и подешава их у зависности од подлоге,
- проверава нивое уља и расхладне течности у мотору, ниво течности за ветробранско стакло и ниво погонског горива и по потреби врши допуну истих,
- проверава систем за кочење возила,
- врши проверу светала и друге саобраћајне сигнализације на возилу,
- врши проверу ПП апарата у возилу као и друге пратеће опреме (комплета за прву помоћ, сајле за вучу, дизалице, резервне гуме и сл.),
- проверава радио везу са другим возичима која ће бити ангажована у транспорту и
- проверава све безбедносне системе у возилу (забрањивање врата из унутрашњости возила у делу за транспорт новца и уграђене касе и сефове у возилу).

У току извршавања задатка обезбеђења транспорта новца и других вредности возачи возила која учествују у транспорту и његовом обезбеђењу дужни су да воде рачуна о безбедности саобраћаја и људи које превозе, и да извршавају наређења вође транспорт тима. По доласку у „стоп“ остају у возилима, не гасе моторе, врше осматрање терена испред себе и о свему сумњивом извештавају вођу транспорт тима. Возачи возила која учествују у транспорту у сваком тренутку морају бити спремни да

покрену возило (Под „стопом“ се подразумева свако заустављање возила због предаје или преузимања новца).

1.5. Носиоци угрожавања транспорта и других вредности

Оружани напади – разбојништва и разбојничке крађе – представљају брутални акт насиља из користољубља, што их сврстава у најтеже деликте против имовине. То су најгрубљи видови одузимања туђе имовине и најдиректнији напади на личну и имовинску сигурност грађана. Њих карактеришу: висок интензитет употребљене силе коришћењем ватреног оружја или оруђа, наменских средстава, шприцева са иглом у којима се налази течност са наводним изазивачем различитих болести и, све чешће, висок степен: дрскости, безобзирности, бруталности и перфидности приликом извршења ових кривичних дела. Ова дела најчешће врше организоване групе или банде у серијама или појединачно, са претходно извршеним припремама, при чему се ниједна појединост не препушта случају или стицају околности.

1.6. Начин извршења кривичног дела

Напади на транспортна возила се увек припремају унапред и плански уз добро организован и разрађен план. Извршиоци кривичних дела су јако опрезни при пресретању возила захваљујући детаљним припремама које обухватају пре свега избор објекта напада који планирају да пресретну. Након што су изабрали објекат који желе да нападну, они извиђају како возило напада, тако и лица која их спречавају да противправно присвоје пошилику која се налази у превозном средству. Ово неминовно прати и прикупљање свих неопходних информација о објекту напада и лицима која га штите. Уз наведене припремне радње, можемо рећи, као најважнија консеквенца припреме, јавља се добро испланиран начин приласка и удаљења из објекта, начин и места могућег заустављања транспорта и детаљна задужења сваког нападача појединачно. Припреме обухватају и прибављање средстава за маскирање, оруђа и оружја као и средства за одржавање везе.

Извршиоци се најчешће маскирају како би спречили евентуално откривање идентитета, као и описивање и препознавање од стране оштећених лица, или лица која су присуствовања разбојништву. Често користе и рукавице из разлога онемогућавања откривања отисака прстију.

Сами извршиоци су углавном млади људи, или људи средњих година, најчешће без занимања и запослења. Кривична дела разбојништва извршавају углавном у добро

организованим и припремљеним групама. Жене се ретко јављају као извршиоци ових дела, али уколико учествују имају значајну улогу.

Након удаљења са места кривичног дела извршиоци разбојништва најчешће прелазе у друга „чиста“ возила, а возила која су користили у извршењу кривичног дела уништавају паљењем због уништавања евентуалних доказа (само возило, отисци прстију, делови опреме која је коришћена у кривичном делу, власи косе и слично). Радња извршења оружаних напада карактерише се изненадним, брзим и дрским нападом на објекат обезбеђења, као и лица која се у њему налазе.

Досадашње искуство показује да је отпор лица које врши послове обезбеђења, само у изузетним случајевима, дао позитивне резултате. У највећем броју извршених оружаних напада, пружање отпора је било контрапродуктивно, јер је лице које је пружио отпор било лишено живота или тешко повређено. Уколико то лице преживи оружани напад, није одмах, или није уопште, у могућности да пружи помоћ у разјашњавању кривичног дела и хватању извршилаца, а неретко трајно остаје инвалид.

Криминална и социолошка кретања у нашој земљи су у садашњем моменту показала да су транспорт новца и других вредносних пошиљки у највишем степену „извесности остварења претњи“ односно да је велика вероватноћа остварења претњи што неминовно доводи и до губитка „вредности“, па су угрожена сва лица: радници обезбеђења, корисници услуга транспорта, као и сва друга лица која се затекну у близини за време напада.

Отуђење новца и других вредносних пошиљки у транспорту врши се нападом. Циљ напада су превозно средство за транспорт новца и других драгоцености са својим вредносним товаром. Разлог за угрожавање транспорта новца и других вредности је остваривање личне, односно финансијско – материјалне користи. Извршиоци напада су углавном спољни али су најчешће у спрези са лицима из правног лица чији се новац или друга вредносна пошиљка транспортује, или са лицима из агенција које врше услуге обезбеђења транспорта новца. Наведена лица нападачима пружају детаљне информације о количини новца или вредности вредносних пошиљки које се транспортују, местима пријема односно предаје истих, траси транспорта новца и других вредности и начину њиховог обезбеђења (возила која се користе, број људи, њихов распоред, наоружање и слично).

Према статистичким подацима, банке и поште су биле „најпрофитабилније“ за извршиоце ових кривичних дела. Уобичајна времена за разбојништва су јутарњи часови или време пред затварање, када је промет новца највећи. Најчешће су их изводила два или три разбојника, а веома ретко је неко од радника обезбеђења успевао да спречи разбојништво. Од оружја најчешће су коришћени пиштољи, пошто се лако крију испод одеће, али је било случајева да су коришћене и дуге цеви.

2. НОРМАТИВНО-ПРАВНА РЕГУЛАТИВА ТРАНСПОРТА НОВЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

2.1. Овлашћења службеника физичког обезбеђења

У складу са чланом 46, Закона о приватном обезбеђењу из 2018. године³, за време вршења послова физичке заштите, службеник обезбеђења је овлашћен да:

- изда упозорење или наређење лицу или забрани лицу улазак и боравак у штићеном објекту,
- провери идентитет лица,
- заустави и прегледа лице, предмете или превозно средство,
- привремено одузме предмете,
- привремено задржи лице,
- употреби следећа средства принуде, под условима утврђеним овим законом, и то:
 - средства за везивање,
 - физичку снагу,
 - гасни спреј,
 - посебно дресиране псе и
 - ватрено оружје.

Овлашћења из става 1. овог члана службеник обезбеђења може применити и употребити само у штићеном објекту или простору, или ван штићеног објекта или простора када врши обезбеђење транспорта и преноса новца и вредносних пошилики, приликом патролирања и када обезбеђује лице у складу са чланом 22. Закона о приватном обезбеђењу.

У уговору о обезбеђењу, које правно лице и предузетник из области приватног обезбеђења закључује са корисником услуга, наводе се уговорена овлашћења из става 1. овог члана.

Примена мера мора бити сразмерна законитом циљу њихове употребе и извршена на начин којим се не вређа достојанство, углед, част или друго загарантовано људско право. Приликом примене мера нико не сме бити подвргнут мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању.

³ Овлашћења службеника физичког обезбеђења; члан 46; Закон о приватном обезбеђењу (2018.година)

Службеник обезбеђења сме поступати само на начин који је утврђен овим законом и прописима, тако да извршење задатка постиже са најмањим штетним последицама. Ако је у односу на околности дозвољено применити најпре ону која лицу најмање штети. Са применом мера мора престати онда када престану разлози због којих су биле примењене или онда када се утврди да задатак на тај начин неће моћи да се изврши

Средства принуде не могу се употребљават према лицима млађим од 14 година, очигледно болесним и изнемоглим лицима, тешким инвалидима и трудницама чија је трудноћа видљива или које упозоре да су трудне, осим ако неко од тих лица ватреним оружјем, оруђем или другим предметом угрожава живот лица.

Редари не могу да употребљавају гасни спреј, средства за везивање, посебно дресиране псе и ватрено оружје, док сва остала овлашћења примењују у складу са овим законом.

2.1. Услови за издавање лиценци за физичка лица

Ако се осврнемо на члан 12, Закона о приватном обезбеђењу⁴ којим се регулише питање услова које лице мора да испуни како би обављало послове приватног обезбеђења наићи ћемо на низ истих. Лиценца за вршење послова приватног обезбеђења може се издати физичком лицу које испуњава опште услове за добијање сваке од утврђених врста лиценце, односно које:

- је држављанин Републике Србије,
- има пријављено пребивалиште на територији Републике Србије,
- је пунолетно,
- има најмање средње образовање,
- нема безбедносних сметњи,
- је прихофизички способно за вршење ових послова, што доказује лекарским уверењем или извештајем надлежне здравствене установе или уверењем да је здравствено способно за држање и ношење оружја ако послове обавља са оружјем, не старије од 60 дана у моменту подношења захтева,
- је обучено за руковање ватреним оружјем, односно ако је одслужило војни рок са оружјем, ако послове врши са оружјем,
- ако је савладао обуку ускладу са Законом о приватном обезбеђењу и
- има положен стручни испит у Министарству.

⁴ Општи услови за добијање лиценце за вршење послова приватног обезбеђења; члан 12; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

Безбедносна претња приликом издавања лиценце физичком лицу постоји:

- Ако је лице правоснажно осуђено на казну затвора или се против њега води поступак за кривична дела: против живота и тела, против слобода и права човека и грађанина, против полне слободе, против брака и породице, против имовине, против здравља људи, против опште сигурности људи и имовине, против уставног уређења и безбесности Републике Србије, против државних органа, против јавног реда и мира, против човечности и других добара заштићених међународним правом, односно ако му је правоснажном одлуком изречена мера безбедности: забрана вршења позива, делатности и дужности, обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи, обавезно психијатријско лечење на слободи, обавезно лечење наркомана или алкохоличара, за време на које је мера изречена;
- Ако је лице правоснажно кажњавано у последње четири године за прекршаје из области јавног реда и мира за које је прописана казна затвора и прекршаје прописане законом којим се уређује оружје и муниција, односно ако му је правоснажном одлуком изречена заштитна мера: забрана вршења одређених делатности или забрана одговорном лицу да врши одређене послове, обавезно лечење зависника од алкохола и психоактивних супстанци и обавезно психијатријско лечење за време на које је мера изречена;
- Ако је на основу безбедносно – оперативне провере у месту пребивалишта, боравишта или месту рада утврђено да лице, својим понашањем, навикама и склоностима указује да ће представљати опасност за себе или друге јавни ред и мир.

Лиценца се издаје на период од пет година.

Члан 10, Закона о приватном обезбеђењу тиче се услова који морају да испуне правна лица и предузетници за добијање одређених врста лиценци.⁵ Лиценце за вршење послова приватног обезбеђења се могу издати правном лицу, односно предузетнику који испуњава опште услове за добијање сваке од утврђених врста лиценци, док лиценца за вршење послова обезбеђења, транспорта и преноса новца и вредносних попиљки условљава и то да правно лице, односно предузетник има најмање десет запослених службеника обезбеђења са Лиценцом за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења – са оружјем и да поседују техничка средства за транспорт и пренос новца и вредносних попиљки у складу са чланом 36 и 38 Закона о приватном обезбеђењу.

⁵ Лиценце за вршење послова приватног обезбеђења за правна лица и предузетнике; члан 10; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

2.2. Послови обезбеђења транспорта новца

Члан 36, Закона о приватном обезбеђењу⁶ односи се на услове које мора да испуњава специјално возило за транспорт, и у складу са њим правна лица и предузетници за приватно обезбеђење врше послове пратње и обезбеђења транспорта и преноса новца ако имају најмање једно специјално возило за транспорт које мора:

- да буде означено у складу са прописима;
- да има сталну двосмерну везу са контролним центром и делом посаде која напушта транспортно возило при преузимању/предаји вредности (ГСМ мрежа и/или радио веза са сопственом фреквенцијом и репетиторима);
- да има уграђен ГПС уређај за сателитско праћење и даљински мониторинг из сопственог контролног центра;
- да поседује уграђен паник тастер са аутоматским слањем дојавног сигнала у контролни центар;
- да има уграђен систем електрохемијске заштите новца у транспорту или има блиндирано возило или има специјално ојачане: каросерију, стакла и механички сигурносни сеф за новац монтиран у возилу;
- да има уграђен мобилни систем видео обезбеђења возила.

Члан 38. Закона о приватном обезбеђењу⁷ налаже да правна лица и предузетници за приватно обезбеђење могу вршити послове обезбеђења преношења новца и вредносних пошиљки пешице, при чему морају користити системе за електрохемијску заштиту вредности. Изузетно, ако се пренос новца или вредносне пошиљке врши блиндираним, односно специјалним возилом без система електрохемијске заштите у пратњи службеника обезбеђења од возила до тачке преузимања/депоновања новца мора се налазити најмање још један наоружани службеник обезбеђења. Укупна тежина кофера и предмета који се у њему преносе не сме бити већа од 18 килограма, осим ако је кофер прилагођен за ручну вучу.

На послове обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки, као и на лица која ове послове обављају, односи се члан 25, Закона о приватном обезбеђењу⁸ који налаже да службеници обезбеђења који врше послове физичке заштите лица, имовине и пословања оружје и муницију могу да носе само у штићеном објекту или простору, за време док непосредно врше те послове, изузев у случају када врше и обезбеђују транспорт новца и вредносних пошиљки у чијем случају могу да

⁶ Услови које мора да испуњава специјално возило за транспорт; Члан 36; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

⁷ Услови који се односе на правна лица и предузетнике приликом обављања послова транспорта новца и вредносних пошиљки; Члан 38; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

⁸ Право ношења оружја ван штићеног објекта или простора од стране службеника обезбеђења; Члан 25; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

носе оружје и ван штићеног објекта или простора само за време и на правцу кретања транспорта, као и кад врше пренос новца пешице.

У складу са Чланом 26, Закона о приватном обезбеђењу⁹ службеник обезбеђења који носи оружје мора код себе имати налог за ношење службеног оружја, и на захтев овлашћеног лица Министарства мора предати и оружје и налог на увид.

⁹ Налог за ношење службеног оружја; Члан 26; Закон о приватном обезбеђењу (2018. година)

3. ТРАНСПОРТ НОВЦА КАО ЈЕДНА ОД ОСНОВНИХ ДЕЛАТНОСТИ СЛУЖБЕ ФИЗИЧКОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА

3.1. Транспортно осигурање

Предуслов који је кључан за само покретање радње организовања транспорта новца јесте осигурана пошиљка. Агенција која у оквиру својих послова пружа и могућност транспорта новца и вредности и у ту сврху располаже наменским возилима прилагођеним потребама квалитетно обављеног посла и добро обученог људства потписује Уговор о осигурању новца у транспорту са осигуравајућом кућом.

Транспортно осигурање је најсложенија и најважнија грана делатности у области осигурања. За време транспорта имовина је у непрекидној опасности, изложена разним врстама ризика, од природних сила, техничких недостатака, па до људских грешака које су продукт незнања, немарности, нехата и сл. Што се тиче законске регулативе која се тиче осигурања новца у транспорту, одредбе Закона о Облигационим односима су од највећег значаја. Приликом склапања уговора о осигурању у транспорту осигураник може да буде само лице које има или може да очекује да ће имати оправдани материјални интерес да не наступи осигурани случај. Полиса осигурања треба да садржи све одредбе из закљученог уговора о осигурању којим се утврђује обавеза осигуравача на накнаду штете из осигурања. Осигуравач је обавезан да да уговарачу осигурања, на његов захтев. Уредно издату и потписану полису осигурања.

За склапање уговора о осигурању није потребна писана форма. Полиса се издаје на захтев осигуравача осигурања и може имати више оригинала. На полису се обично не износи износ премије осигурања, али садржи клаузулу да је премија осигурања плаћена. Сам уговор може бити склопљен након настанка осигураног случаја, чак и ако су обе уговорне стране то знале, али нису могле да предвиде обим и висину штете. У поједним случајевима разбојништва одговорност може пасти и на транспортера и у том случају осигуравајућа кућа није надлежна да надокнади причињену штету.

3.2. Начин организовања транспорта новца

Новац у Републици Србији држи Народна банка Србије из чијих трезора се врши екстензија новца ка експозитурама. Експозитура банке услед недостатка новца или услед потребе транспорта новца из исте ка другим експозитурама, банкоматима или одредиштима шаље два захтева. Један је усмерен ка центру који врши послове требовања одређене суме новца, а други ка филијали банке. Филијала као већа организациона целина са контролом и надзором над већим бројем експозитура обавља пријем захтева и прослеђује га даље ка регионалном центру банке који даље саставља процедуру за најаву транспорта новца у банкама.

3.2.1. Процедура за најаву транспорта новца у банкама

Предмет Процедуре за најаву транспорта новца су правила по којима се врши најава транспорта новца за потребе банке, а основ за доношење Процедуре је Правилник о организацији и систематизацији послова у банци. Своју примену, процедура налази у пословима који се тичу најаве транспорта новца. Послове који су обухваћени процедуром обављају менаџер безбедности банке и самостални сарадник у Одељењу за физичко – техничку заштиту и противпожарну заштиту (у даљем тексту: Сарадник). Процедура ступа на снагу и примењује се даном доношења.

3.2.1.1. Дефиниције појмова

Дефиниције појмова које се тичу међуодноса наручиоца транспорта новца и агенције за приватно обезбеђење која пружа услуге транспорта новца су наведене у тексту који следи

Наручиоци транспорта су организационе јединице и организациони облици банке који имају потребу за транспортом новца.

Сви наручиоци транспорта новца, а посебно менаџер безбедности банке, користе апликацију како би наручили транспорт новца, обрадили примљене захтеве, извршили осигурање транспортованог новца и издали налог за услуге транспорта новца.

Примљени захтев је захтев који је стигао код менаџера безбедности банке од наручиоца транспорта.

Захтеви су збир примљених захтева свих организационих јединица и облика од којих се, након израде плана за организацију безбедног транспорта, прави налог за услуге транспорта новца.

План за организацију безбедног транспорта је план којим се одређују релације транспорта које су најрентабилније за банку, и који израђује менаџер безбедности запослен у банци.

Налог за услуге транспорта новца је табела са подацима за услугу транспорта новца која се шаље даваоцима услуге, а то су агенције за приватно обезбеђење које пружају услуге транспорта новца.

Осигуравач је давалац осигурања. То може бити било која осигуравајућа кућа за коју се банка као правно лице одлучи.

Налог за услуге осигурања новца у транспорту новца је табела са подацима која се шаље осигуравачу.

Услужне фирме за пружање услуга обезбеђења транспорта новца су фирме које испуњавају законске услове за обављање посла и који са банком имају закључен уговор, тј. агенције за приватно обезбеђење које пружају услуге транспорта новца.

3.2.1.2. Најава транспорта новца

Захтев за извршење транспорта новца формира се у Сектору за управљање средствима и ликвидношћу банке и филијалама банке. Одговорни запослени у организационој јединици или облику банке формира захтев за транспорт у апликацији. Попуњен захтев за транспорт се путем апликације прослеђује менаџеру безбедности банке и Сараднику.

Сарадник примљене захтеве пребацује у групу под називом „Захтеви“. Након аналитичке и безбедносне обраде, која се односи на количину новца у транспорту, информације о евентуалним проблемима у саобраћају на захтеваним релацијама, регионалну расподелу транспорта између фирми за транспорт новца, Сарадник сачињава План за организацију безбедног транспорта.

У складу са уговорним одредбама о пружању услуга осигурања вредносних пошљака у домаћем транспорту, Сарадник формирање налоге за услуге осигурања новца у транспорту новца прослеђује Осигуравачу два пута месечно.

Приликом процене, менаџер безбедности или његов Сарадник као руководећи кадар регионалног центра банке поступају у складу са уговорним одредбама о пружању услуга обезбеђења транспорта новца и СИТ захтев прослеђују електронским путем одговорним запосленима из агенције за приватно обезбеђење које пружају услуге обезбеђења транспорта новца.

3.3. Припреме за транспорт новца

Након пријема СИТ захтева од стране регионалног центра, агенција за приватно обезбеђење започиње припреме интерног организовања људског кадра, припреме организовања самог процеса транспорта новца тј. сачињава план обезбеђења транспорта.

3.3.1. План обезбеђења транспорта

На основу извршене процене, за сваки појединачни објекат или дестинацију израђује се План обезбеђења који начелно садржи следеће елементе:

- СИТ захтев,
- податке који се односе на количине новца и вредност вредносних пошиљки,
- људство и техничка средства која се користе у обезбеђењу транспорта,
- степен заштите који је потребно обезбедити у сваком конкретном случају или правцу транспорта,
- задатке сваког учесика у транспорту,
- време, место и начин извршења задатка,
- поступак и начин пријема – предаје транспорта,
- основну и резервне трасе кретања транспорта (ауто-линије – трасе, железничке линије, линије речног транспорта и сл.),
- начин пласирања дезинформација у циљу заштите транспорта,
- начин сарадње – садејства органа и појединаца који учествују у обезбеђењу,
- поступак органа обезбеђења транспорта у разним ситуацијама и условима,
- лице које руководи обезбеђењем транспорта, односно вођу транспортног тима; његово место у транспорту и начин одржавања везе између учесника у транспорту, вође транспорт тима са оперативним центром службе или агенције и везом транспорт тима са МУП-ом;
- овлашћена лица и друге податке од важности за безбедан транспорт.

План обезбеђења транспорта се допуњава и ажурира једном месечно а по потреби и у зависности од безбедносне процене и промена услова у којима се транспорт врши, и у краћим временским интервалима.

Да би се припрема, организација и реализација послова обезбеђења транспорта новца могла спровести квалитетно и безбедно, за лице које је одговорно за транспорт новца и других вредности најчешће се одређује лице које је у дужем временском периоду радило као вођа транспорт тима. Разлог овоме је чињеница да вођа транспорт тима познаје комплетну методологију рада на пословима обезбеђења транспорта, као и највећи број траса кретања и места на трасама на којима је могуће очекивати транспорт.

3.3.2. Проактивни поступци приликом организације и израде плана обезбеђења транспорта новца

У току припреме за транспорт менаџер безбедности, лице одговорно за транспорт новца, вођа транспорт тима као и сви други учесници у транспорту придржавају се пет проактивних поступака:

У првом случају мисли се на тајност. Све припреме за обезбеђење транспорта новца обављају се тајно. За тајност транспорта одговара менаџер безбедности, односно лице одговорно за транспорт. Сваки припадних службе обезбеђења који има сазнања о транспорту, као и друга лица запослена код наручиоца, или лица из организације чији се новац транспортује, а имају било каква сазнања о истом.

Други се део тиче саме трасе кретања, односно маршруте по којој ће се транспорт обавити. Лице одговорно за послове обезбеђења транспорта новца одређује маршруту кретања транспорта који се обезбеђује и са својом одлуком упознаје само вођу транспорт тима. У оквиру давања упутстава лице одговорно за послове транспорта новца даје одговарајућа упозорења и обавештења вођи транспорт тима о стању пута, опасним деоницама, местима погодним за заседу и сл. Што ће овај користити за одређивање брзине кретања, бирање места за заустављање и сл.

Поред примарне трасе кретања, менаџер безбедности или лице одговорно за транспорт новца, приликом припрема за транспорт може у циљу сигурности транспорта, у последњем тренутку извршити промену маршруте тако што ће вођи транспорт тима пред сам полазак саопштити другу маршруту и то у време када нико из транспорта више нема могућности да о правцу кретања некога обавести. Ова секундарна траса кретања транспорта се назива резервна маршрута.

Четврта коснеквенца проактивног наступа се односи на такозвани „празан транспорт“. Менаџер безбедности или лице одговорно за транспорт новца, приликом припрема за транспорт може у циљу повећања сигурности извршити све потребне припреме и упутити целокупну колону одређеном маршрутом у планираном времену, а новац потом транспортовати обичним возилом у коме седе два мушкарца и једна жена, или један мушкарац и једна жена. Тада се сва пажња потенцијалних нападача усмерава на планирано возило, док се возило којим се новац стварно преноси уопште и не региструје. Наравно, вођа транспорта мора бити обавештен да је у питању „празан транспорт“.

Пето, руководиоца агенције за приватно обезбеђење одређене делове текста или говора, непосредног телефонског и преко радио везе, означава шифрама. Кључ за дешифровање је познат вођи обезбеђења транспорта који се налази у првом возилу и који уствари води колону. Лице одговорно за транспорт може наредити да се у једном тренутку почне користити резерва шифра, која се такође налази код вође обезбеђења транспорта. Шифрују се речи или реченице, односно ситуације у којима се многу наћи

радници службе обезбеђења приликом ангажовања на задацима обезбеђења транспорта новца.

Шифрама се означавају дани, времена, месеци, године, градови и ситуације. Она се мења за сваки транспорт. За коришћење шифре одговарају сви корисници, а израђује је лице одговорно за послове обезбеђења новца у транспорту. Исто је дужно да један примерак правовремено достави менаџеру безбедности. У циљу повећане сигурности, менаџер безбедности или лице одговорно за транспорт може у последњем тренутку променити план, променити раднике службе обезбеђења, маршруту.

3.4. Степен заштите транспорта

Возила која се користе при транспорту новца се деле на главна (товарна) возила и експортна (пратећа) возила.

У зависности од износа суме и интерних аката менаџер безбедности агенције за приватно обезбеђење, одабраће степен заштите транспорта.

1. степен заштите	једно товарно возило; три експортна возила
2. степен заштите	једно товарно возило; два експортна возила
3. степен заштите	једно товарно возило; једно или ниједно експортно возило

Табела 3- Степени заштите транспорта новца одређени у односу на интерне акте и износ суме која се штити

3.5..Примопредаја пошиљке

Пре преузимања пошиљке од стране транспортера доставља се и пошиљаоцу и примаоцу, списак људи који ће радити на конкретном транспорту новца.

Приликом преузимања новца, поред пошиљаоца и транспортера, обавезно је присуство двоје запослених лица банке. Новац се пакује у наменске кесе које транспортер или било које друго лице не може да отвори без оштећења.

Предаја новца се након успешно спроведеног транспорта обавља испред трезора банке, где прималац идентификује вођу транспорт тима, након чега проверава стање доспеле пошиљке. Када утврди да је пошиљка која је припела исправна, односно да не постоје оштећења у виду покушаја или отварања кеса с новцем, прималац

потписује доставницу о превозу вредносне пошиљке вођи транспорт тима и тиме се процес транспорта новца завршава.

3.6. Доставница о превозу вредносне пошиљке

Доставница о превозу вредносне пошиљке је документ који начелно садржи:

- датум обављања транспортне услуге,
- наручиоца услуге,
- број предатих врећа (укупан број, број затворених и број отворених врећа),
- податке о примаоцу пошиљке (име, презиме, број ID легитимације и потпис),
- регистарски број возила,
- идентификациони број вреће,
- печат примаоца и
- датум и време пријема пошиљке

3.6. Примери разбојништва извршених над транспортним возилима банака

Највеће извршено разбојништво приликом транспорта новца у Србији забележено је 22. Новембра 2000. године, када је на аутопуту Београд – Ниш, нападнут комби београдске "Ју Банке" из којег је однето 4 милиона и стотину хиљада марака. Транспорт је обезбеђивало петоро радника. Поставило се питање из којих разлога се превози толика сума у готовини, где је констатовано да правна регулатива, када је реч о транспорту новца и драгоцености није била уређена те у том случају банка није била законом обавезна да пријави транспорт новца.

Марта 2011. Године, осморица наоружаних разбојника извела су кривично дело разбојништва приликом транспорта новца и однела 850.000 евра. Пресрет транспорта новца фирме „Securitas“ догодио се око поднева 10. Марта у Устаничкој улици, у близини ватрогасне станице Вождовац. Транспорт у коме су била два комби возила и аутомобил са пратњом носио је новац из „Universal“ банке у Француској улици у Националну штедионицу у Устаничкој улици. Конвој је нападнут чим је прошао испод надвожњака на почетку Устаничке улице. Разбојници су се налазили у аутомобилима који су такође били означени ознакама предузећа „Securitas“ којима су препречила пут транспорту. Истрчали су из возила наоружани аутоматским оружјем са фантомкама и панцирима на себи. Док су једни држали на оку четворицу радника припадника

предузећа, други су им отели службене пиштоље, а потом узели пет цакова са новцем после чега су изашли и побегли.

Јула 2019. године, одиграло се једно од већих пресретања возила у транспорту у последњих неколико година. Радници фирме „Inex service group“ која се бави физичким обезбеђењем и транспортом новца и вредности, дошли су испред трезора банке на Новом Београду у намери да у њему оставе новац. Реч је о дневно-ноћном трезору чији се сеф у зиду отвара шифром, а пошиљке се убацују под камерама. Служба транспорта дошла је кроз улазну капију и рампу непосредно испред трезора, док су маскирани нападачи дошли са супротне стране зграде. Један од нападача је остао на мотору, а други се попео уз степенице и напао раднике обезбеђења. Разбојник је успео да отме цак с новцем и почео се повлачити уназад ка степеништу. У том тренутку је обезбеђење кренуло ка разбојницима и дошло је до међусобног обрачуна, где је приликом пуцњаве од стране нападача један радник обезбеђења, узвративши, погодио једног нападача. Нападаци су ухапшени пар сати касније у једном стану у истом насељу.

ЗАКЉУЧАК

На крају излагања о транспорту новца као једне од основних делатности сектора физичког обезбеђења, долазимо до закључка да се ова област изузетно развија.

Како долази до привредног развоја, а и до стопе привредног криминалитета, јавља се и потреба за ангажовањем снага из сектора приватне безбедности. Банкарски сектор има сталну потребу за обезбеђењем транспорта новца и вредности и у садашње време чини основу и обухвата највећи део процента бављења овом делатношћу.

Како би се спречила кривична дела разбојништва и генерално, појава криминалитета у овој области, потребно је перманентно праћење стања безбедности како би се могло благовремено реаговати на нове појавне облике криминалитета и на тај начин подићи степен безбедности на виши ниво.

У зависности од процене стања безбедности, потребно је изградити и безбедносне процене обезбеђења транспорта и том приликом предвидети средства и опрему потребну за овакав вид активности. Ово неминовно повлачи за собом и константну обуку кадрова који непрестано обављају послове и задатке обезбеђења транспорта новца и вредности.

Правна лица која се баве овом делатношћу су дужна да прате стање безбедности у држави и свету, те технолошке новине и да се у складу с тим прилагођавају потребама тржишта и захтевима корисника ових услуга.

Самим тим повећавају степен безбедности како вредности које обезбеђују, тако и степен безбедности припадника правних лица која раде на пословима и задацима транспорта новца и вредности.

Обезбеђујући што боље услове за обављање ове активности, долази се до осећаја сигурности корисника услуга, самим тим и грађана уопште.

ЛИТЕРАТУРА

Бошковић, М. (1998). *Служба обезбеђења*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Бошковић, М., Кековић, З. (2003). *Обезбеђење лица, имовине и пословања правног лица*. Студија. Београд: Виша школа унутрашњих послова.

Breton, F. (2000). *Izmanipulisana reč*. Beograd: Cllio.

Вујаклија, М. (1980). *Лексикон страних речи и израза*. Београд: Просвета.

Мандић, Ј. Г., (2015). *Системи обезбеђења и заштите правних лица*. Београд: Факултет безбедности, Универзитет у Београду.

Милетић, П. (2002). *Образовање и иновација знања кадра безбедности и физичко – техничке заштите у предузећима и установама*, магистарски рад. Београд: Факултет Цивилне одбране, Универзитет у Београду.

Стајић, Љ., Мандић, Ј. Г., (2014). *Неке контроверзе Закона о приватном обезбеђењу*. Зборник радова XLVIII 2/2014. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду.

Закон о приватном обезбеђењу (2018), Службени гласник РС. 104/18

Закон о облигационим односима ("Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93 i "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja)